

ФИЛМЪТ „ЗАВЕДИ МЕ ВКЪЩИ“ В КОНТЕКСТА НА КИНОТО ЗА ДЕЦА В БЪЛГАРИЯ

Боя Харизанова

*Национална академия за театрално и филмово изкуство
„Кръстьо Сарафов“*

Детските филми и филмите с деца имат своята традиция в българското кино още от времето на социалистическия реализъм. През 60-те, 70-те и 80-те години на миналия век детското кино има своеобразен апогей с филми като екранизацията на трите новели „Таралежите се раждат без бодли“ (1971, реж. Димитър Петров), „Куче в чекмедже“ (1982 г., реж. Димитър Петров), „Рицар без броня“ (1966 г. реж. Борислав Шаралиев), „Капитанът“ (1963 г., Димитър Петров) „С деца на море“ (1972, реж. Димитър Петров), „Горе на черешата“ (1984 г.), „Търси се съпруг за мама“ (1985 г.), „Амиго Ернесто“ (1986 г., на Мариана Евстатијева-Биолчева). Серийните телевизионни филми „Васко да Гама от село Рупча“ (1986 г., реж. Димитър Петров), „Войната на таралежите“ (1978 г., реж. Иванка Гръбчева), филмите „Деца играят вън“ (1973 г., реж. Иванка Гръбчева), „Изпити по никое време“ (1974 г., реж. Иванка Гръбчева) и други.

Общото във всички детски филми в киното на социалистическия реализъм е, че те пресъздават живота през погледа на децата. Повечето български филми с деца по времето на социалистическия реализъм са забавни. Вероятно защото детето инстинктивно гледа на живота от забавната му страна. Тази комедийност на разказа влиза в рязък контраст с европейското кино от този период – особено с децата във филмите на италианския неореализъм и френската нова вълна. Поради факта, че техните сюжети отразяват бедността, бездушието и моралната деградация в следвоенните години, повечето деца в тези филми са безпризорни, гладни, тъжни, изоставени или неразбрани. Разбира се, това се определя и от жанра на филма – ако в България повечето филми с деца са комедии, то в европейското кино те са драми. В нашето кино тогава децата се вълнуват от изгубения нов „футбол“ (топката за футбол), заразата „танцуващи уши“, войната със злия бакалин, укриването на куче в чекмедже, престрелката с кални бомби и др., а в сюжетите на европейското кино децата са на ръба на оцеляването и се борят с нищетата, липсата на родителска обич, липсата на бъдеще.

До голяма степен причината за позитивния уклон в българските филми преди 1989 година се дължи на факта, че в комунистическия режим всички хора, и особено децата, трябва да бъдат изобразени като задоволени и щастливи персонажи. Както споделя режисьорът Милош Форман в биографичната си книга „Повратна точка“ – „Партийните естети се бореха с все по-разрастващ се проблем: при комунизма и неговото разцъфтяващо съвършено общество откъде – питаха се те – нашите писатели ще черпят своите драматични конфликти? Най-накрая другаря Жданов заяви пред обществеността дългоочакваното разрешение на проблема – социалистическите реалисти ще пишат от тук нататък само за конфликта между доброто и още по-доброто“ (Forman 1995).

В годините на прехода кинопроизводството в България е в криза и филми почти не се снимат, а примерите за филми с деца в най-новото българско кино са малко. По-известни са филмите „Случаят Тесла“ (2023 г., Андрей Хадживасилев), „Смарт Коледа“ (2018 г., реж. Мария Веселинова), игралните телевизионни серии „Островът на сините птици“ (2019 г., реж. Петър и Кристина Грозеви, „Румбата, аз и Роналдо“ (2019 г., реж. Станислав Тодоров и Александър Косев) и последният детски комедиен филм, прожектиран у нас – „Заведи ме вкъщи“ на режисьора Мартин Геновски.

В българското, както и в световното кино, много истини могат да се разкажат през невинния поглед на децата. Още по-силни и запомнящи се остават тези детски филми, които през комедията и хумора засягат дълбоки социални теми. Защото в опозицията „смях и тъга“ се ражда силно преживяване от страна на зрителя, което се запомня и те кара да се замислиш за собствените си морални ценности.

Именно такъв е основният подход в детския коледен филм „Заведи ме вкъщи“ на режисьора Мартин Геновски. Сюжетът разказва за 12-годишния Ян (Алекс Маринов), който живее в дом за деца, лишени от родителски грижи. Известният и много популярен сред децата водещ на хитово телевизионно предаване бате Злати (Асен Блатечки) предприема ПР кампания заради спадания рейтинг на шоуто си, а именно – да посети дом за деца без родители и да избере едно от тях, за да прекара Коледа заедно с него в дома си. Бате Злати избира да заведе вкъщи Ян. Следват поредица от ПР ходове от страна на Злати, които Ян приема като чистосърдечна проява от страна на водещия и в които чрез хумора и комедията се разкрива фалшът на телевизионния водещ, на медиите като цяло, а от там и фалшът на цялото общество. Все пак Ян успява да докосне емоционалната и топлочовешка страна на водещия. На финала Злати е поставен пред избор – да забавлява гостите на шефа на телевизията на връх Коледа или да изпълни обещанието си към Ян и да прекарат заедно Коледа в дома на водещия. Въпреки съпротивата на Злати срещу меркантилността и липсата на душевност, въпреки запалилата се искра на човечност той все пак избира да върне Ян в дома за деца и да прекара Коледа с шефа си, за да

запази ефира на шоуто си. Той залага на веруюто „Без шоуто аз съм нищо“, а Ян разбира, че истинският дом не е адресът по местоживееене, а там, където са хората, които обичаш и които те обичат – „Заведи ме вкъщи“, казва Ян и моли да бъде върнат при приятелите си и госпожите в дома за деца без родители.

Жанрово филмът е комедия, но режисьорът Геновски умело работи с инструментариума на този жанр и в обвивката на празнична комедия създава силно социално ядро, като поставя болезнени въпроси за морала, родителството и съвременната фалшива публичност. Главният персонаж Ян преживява поредната фалшива надежда за коледно щастие, поредното разочарование, както и поредното отхвърляне от страна на възрастните, в случая от неговия кумир бате Злати. Но всичко това не е разказано мелодраматично и сълзливо. Напротив, разказът, макар и комедиен, е силно реалистичен и хуморът във филма се превръща в своеобразна лупа, която увеличава и извежда на преден план контраста между истината и фалша, между морала и позьорщината, между искреното и показното. Действието се развива на връх Коледа. Символиката е ясна – по Коледа стават чудеса, по Коледа е времето, когато маските би трябвало да паднат и всички да са добри поне за един ден. Персонажът на бате Злати се бори да прояви тази полузагаснала човечност и доброта у себе си, но не успява. Режисьорът избира дълбоко реалистичен подход в рамките на комедията и показва истината – че ако хората са фалшиви, те остават такива и на Коледа, че на Коледа не се случват чудеса, че единственото време в годината, в което маските би трябвало да паднат, те се слагат още по-здравео.

Режисьорът можеше да разкаже история, в която чудото става – Ян променя изцяло телевизионния водещ, той се отказва от шоуто си и обвързаността си с пари и слава и спазва обещанието си да прекара Коледа с Ян. Двамата са щастливи и Коледното чудо е налице. Може би дори бате Злати толкова се привързва към Ян, че решава да го осинови и да му даде семейство. Но режисьорът избира реализма пред захаросаната напудреност на типичните коледни филми. И отново подчертавам – прави го умело, без мелодрама и сълзливост. Финалът не е типичният хепиенд, но е победа за 12-годишното момче. На въпроса: „Сърдиш ли се на родителите си, че са те изоставили“, той отговаря: „Как да им се сърдя, като не ги познавам“. Ян е лишен от родители, но не и от вътрешна светлина. Именно неговата способност да прощава и да обича, превръща възрастните персонажи в неуютни в собствения им цинизъм. Ролите се обръщат – не детето има нужда от „спасяване“, а възрастните, обобщени в образа на телевизионния водещ бате Злати, трябва да бъдат спасявани. От своя страна, водещият се превръща в архетип на медийната фасада и именно в сблъсъка му с детето проличава трагичната му липса на идентичност. Което впрочем е добре изградено от режисьора Геновски още в наратива – Злати дори не е истинското име на водещия. Това противопоставяне между медийен образ и истинска същност създава многопластов персонаж, който се превръ-

ща в събирателен образ на фалша и стремежа към това да бъдеш „някой“ в общество, което може да те превърне в „никой“ само за броени дни.

„Заведи ме вкъщи“ не е само забавен коледен детски филм за едно дете и един празник. Това е филм, който доказва, че съвременното детско кино няма нужда от традиционния за жанра хепиенд, от фалшива магия, за да бъде въздействащо. Персонажите в този филм са така изградени, че те не говорят на зрителите, а със зрителите и чрез тази комуникация осъществяват емпатия и съпреживяване на филмовата реалност.

И както казва Миташки в „Куче в чекмедже“ своята незабравима реплика: „Тате, ще ми купи колело, ама друг път“, така Ян ще прекара Коледа със своя кумир, ама... друг път.

ЛИТЕРАТУРА

ФОРМАН, М., 1995. *Повратна точка*. София: Анубис

REFERENCES

FORMAN, M., 1995. *Povratna tochka*. Sofia: Anubis.

THE FILM “TAKE ME HOME” IN THE CONTEXT OF CHILDREN’S CINEMA IN BULGARIA

✉ **Dr. Boya Harizanova**

National Academy for Theatre and Arts

Sofia

E-mail: boya.harizanova@gmail.com